

נתוני היפגעות של ילדים מחומרי הדברה

איתור וניתוח הנתונים בוצע על ידי ארגון 'בטרם' לבטיחות ילדים

מאגרי הנתונים ותיאור האוכלוסייה הנחקרת:

1. מאגר 'תיעוד פניות למלר"ד (MDS-ED)', בתי החולים וולפסון, רמב"ם, שניידר, סורוקה, גליל מערבי, אסף הרופא, מעייני הישועה ואנגלי בנצרת, בשנים: 2010-2013. אוכלוסיית המחקר: 44 ילדים שפנו למיון בבתי החולים עקב היפגעות מחומרי הדברה. (עיבוד נעשה על ידי שרון רונן).
2. מאגר 'שירות אישי לבטיחות ילדים', בתיה"ח סורוקה, ברזילי, העמק, רמב"ם, הצרפתי, קפלן, הדסה עין כרם, גליל מערבי, הלל יפה, פוריה וזיו, בשנים אוקטובר 2008 ועד פברואר 2013. האוכלוסייה הנחקרת: 25 ילדים שאושפזו בבתי"ח עקב היפגעות מחומרי הדברה ומולא עבורם תחקיר 'שירות אישי'. (עיבוד נעשה על ידי נטלי ניר).
3. מאגר 'תיעוד היפגעויות מהתקשורת', שנים 2008-2012. האוכלוסייה הנחקרת: 63 ילדים שדווח עליהם בתקשורת כמי שנפגעו מחומרי הדברה (עיבוד נעשה על ידי רינת פרידברג).

איתור המקרים בשלושת המאגרים נעשה באמצעות פילוח כל מקרי הפגיעה לפי שדה 'מוצר מעורב' וסינון כל המקרים בהם היה מעורב חומר הדברה לטפילים ומזיקים באשר הם: חרקים, צמחים, חיידקים, פטריות, עופות, דגים, יונקים וכו'.

ממצאים עיקריים:

❖ **קבוצת הגיל 0-4 היא קבוצת הגיל בה מתרחשות מרב ההיפגעויות מחומרי הדברה - במאגרים 'תיעוד פניות למלר"ד (MDS-ED)' ו-'שירות אישי לבטיחות ילדים' קרוב ל-75% מהילדים שנפגעו מחומרי הדברה הינם ילדים בגילאי 0-4. במאגר 'תיעוד היפגעויות מהתקשורת' כ-60% מהילדים שנפגעו מחומרי הדברה נמנים על קבוצת גיל זו.**

❖ **נראה ששיעור הבנים והבנות הנפגעים מחומרי הדברה דומה למדי, כך שכמחצית מהנפגעים הינם בנים וכמחצית הינן בנות. ממצא זה עולה הן מתוך נתוני מאגר 'תיעוד פניות למלר"ד (MDS-ED)' והן מתוך נתוני מאגר 'תיעוד היפגעויות מהתקשורת' שצויין לגביהם מגדר הנפגע. (במאגר 'שירות אישי לבטיחות ילדים' ישנה לכאורה בולטות לבנות מבחינת שיעור ההיפגעויות, אולם נראה שממצא זה מוטה בהיותו נסמך על תאים סטטיסטיים קטנים. כך או כך, כשמתבוננים על 3 השנים האחרונות בלבד עולה גם עבור מאגר זה כי מקרי ההיפגעויות מחומרי הדברה מתפלגים באופן דומה למדי בין בנים לבנות).**

❖ **ישנה בולטות למגזר הערבי, ובפרט לחברה הבדואית, בכל הנוגע לפגיעות ילדים מחומרי הדברה - כ-92% מההיפגעויות מחומרי הדברה, שתועדו במאגר שירות אישי, הינן בקרב ילדים מהמגזר הערבי, כאשר בכל המקרים למעט מקרה אחד מדובר בילדים בדואים.** גם במאגר 'תיעוד פניות למלר"ד (MDS-ED)', על אף שלא מצויין לאום הילד, ניתן ללמוד מתוך המקרים עבורם תועד יישוב המגורים של הילד, כי בקרוב לשני שלישים (63%) מהמקרים הילדים שנפגעו מתגוררים ביישובים שהינם יישובים ערבים מובהקים - מרביתם יישובים בדואים.

❖ **רוב מקרי ההיפגעויות מחומרי הדברה התרחשו בבית או בחצר הבית - על פי נתוני מאגר 'תיעוד פניות למלר"ד (MDS-ED)' ונתוני מאגר 'שירות אישי לבטיחות ילדים' עולה כי למעלה מ-90% מההיפגעויות מחומרי הדברה התרחשו בבית או בחצר הבית. יחד עם זאת, ממאגר 'תיעוד היפגעויות מהתקשורת' אנו למדים על מספר מקרים של היפגעויות מחומרי הדברה שהתרחשו במוסדות חינוך ועל אף שסך המקרים מסתכם ב-5 מקרים בלבד היקף הנפגעים בכל אחד מהמקרים היה גדול יחסית.**

❖ **מנגנון היפגעויות הרעלה הינו המנגנון השכיח ביותר בהיפגעויות ילדים מחומרי הדברה, כאשר אופן הרעלה השכיח ביותר בהיפגעויות אלו הינו בליעה.** למעשה, במאגרים 'שירות אישי לבטיחות ילדים' ו-'תיעוד היפגעויות מהתקשורת' כל המקרים שתועדו, ללא יוצא מן הכלל, הינם מקרים הנקשרים בהרעלה, כאשר במאגר 'תיעוד פניות למלר"ד (MDS-ED)' בכ-91% מהמקרים המנגנון הינו הרעלה וביתר המקרים (9%) מנגנון ההיפגעויות הינו כווייה.

❖ **בכשני שלישים מהמקרים החומר המעורב בהיפגעויות היה רעל עכברים.** מנתוני מאגר 'תיעוד פניות למלר"ד (MDS-ED)' עולה כי רעל עכברים היה מעורב בכ-63% מהמקרים ומנתוני 'שירות אישי לבטיחות ילדים' עולה כי רעל עכברים היה מעורב בכ-64% מהמקרים. חומרים נוספים שעלו מתרחישי ההיפגעויות השונים, אם כי צוינו בשכיחות נמוכה יותר משמעותית, הינם: תרסיס קוטל חרקים, חומר נגד כנימות, רעל לזבובים וחומר הדברה לנמלים.

❖ **באשר לחומרת ההיפגעויות (נתון שנמצא במאגר 'תיעוד היפגעויות מהתקשורת' ולא נמצא בשני המאגרים האחרים) עולה כי בלמעלה ממחצית ממקרי ההיפגעויות מדובר בהיפגעויות ברמת חומרה בינונית, בקרוב לרבע מהמקרים מדובר בהיפגעויות קלות ובכחמישית מהמקרים מדובר בהיפגעויות ברמת חומרה קשה ואף אנושה, כאשר מקרה אחד הסתיים במוות.**

❖ **מבחינת חודשי ההיפגעויות השכיחים, נראה כי כ-80% מההיפגעויות מתרחשות בעונת האביב ובעונת הקיץ, כלומר – בחודשים אפריל – ספטמבר.**

מטה הארגון:

טל: 03-9263130

ת.ד. 7050

פתח תקווה 4917001

office@beterem.org

מרחב צפון

zafon@beterem.org

מרחב מרכז

mercaz@beterem.org

מרחב דרום

darom@beterem.org

מרכז 'בטרם'

לחברה הערבית

arab.dep@beterem.org

למידע בנושאי בטיחות

ילדים ושרותי הארגון:

03-9263111

www.beterem.org

❖ בחינת התרחישים כפי שתועדו במאגר 'תיעוד פניות למלר"ד (MDS-ED)', מאגר 'שירות אישי לבטיחות ילדים' ומאגר 'תיעוד היפגעויות מהתקשורת' מלמדת שישנן 5 נסיבות מרכזיות שמובילות להיפגעות מחומר הדברה, כאשר שתי הנסיבות הראשונות הינן השכיחות ביותר:

1. **ההיפגעות שהתרחשה כתוצאה מאכילה / שתייה של מזון / משקה שהורעלו, במטרה לשמש פיתיון למכרסמים ומזיקים אחרים** (למשל: ופל, מג'דרה, קבב, לחם, טונה וכו' שהושם בתוכם רעל או חומר הדברה כלשהו). הילד חשק באותו מאכל / משקה ולא ידע שהמזון / משקה מורעל.
2. **ההיפגעות שהתרחשה כתוצאה מאכילה / שתייה של חומר הדברה שהונח בכלי / בקבוק שבו נמצאים לרוב מזונות / משקאות ראויים לאכילה** (למשל: חומר הדברה שהושם בבקבוק קוקה קולה, חומר הדברה שהושם בכוס שתייה רגילה ונראה כמו חלב וכו'...). כיוון שהילד זיהה את הכלי / בקבוק שממנו הוא רגיל לשתות / לאכול - חשב שמדובר במזון / שתייה ולא בחומר הדברה.
3. **(לרוב היפגעויות בקרב תינוקות ופעוטות צעירים) – חומר הדברה שהונח בשקית או כלי במקום יחסית נסתר או פינתי (מאחורי ארון, מאחורי המדרגות, בפינת החדר, מאחורי דלת הכניסה לחצר וכו').** התינוק / פעוט מצא את החומר וליקק/ שאף/ בלע ממנו.
4. **ההיפגעות שהתרחשה כתוצאה מריסוס חומר הדברה במקום סמוך למקום בו שהה הילד.** הילד שאף את החומר ונפגע.
5. **ההיפגעות שהתרחשה כתוצאה מריסוס ישיר של חומר הדברה על הילד, ריסוס שהתבצע ע"י הילד עצמו או ע"י אדם אחר.** עורו של הילד / עיניו באו במגע ישיר עם החומר והוא נפגע.

מטה הארגון:

טל: 03-9263130

ת.ד. 7050

פתח תקווה 4917001

office@beterem.org

מרחב צפון

zafon@beterem.org

מרחב מרכז

mercaz@beterem.org

מרחב דרום

darom@beterem.org

מרכז 'בטרם'

לחברה הערבית

arab.dep@beterem.org

למידע בנושאי בטיחות

ילדים ושרותי הארגון:

03-9263111

www.beterem.org

מגבלות מאגרי הנתונים והנחיות שימוש –

המערך הלאומי לנתוני היפגעות ובטיחות ילדים (מיזם NAPIS)

המערך הלאומי לנתוני היפגעות ובטיחות ילדים (מיזם NAPIS) - מאגר 'תיעוד פניות למלר"ד (MDS-ED)'

1. מקור נתוני המאגר הינו בתיעוד המבוצע על ידי הצוות הרפואי והסיעודי של המלר"ד בבתי חולים.
2. התיעוד מבוסס על המלצת ארגון הבריאות העולמי (WHO) לתיעוד היפגעות ילדים, עפ"י סטנדרט MDS והותאם על ידי ארגון 'בטרם' לשימוש בישראל.
3. הנתונים מאפשרים לזהות תופעות ומגמות, לחלץ סיבות, קשרים ומאפיינים ייחודיים הקשורים להיפגעות לא מכוונת של ילדים, לקבל מידע אודות גורמים ומוצרים המעורבים ולבצע הצלבות מול נתונים כגון גיל, מין, יישוב מגורים ועוד.
4. הנתונים אינם כוללים פרטים מזהים אודות המטופלים.
5. בשלב זה הנתונים מתקבלים רק מחלק מבתי החולים.
6. בשל מגבלות איסוף הנתונים, אין לראות במידע כמייצג את היקף תופעת ההיפגעות הלא מכוונת של ילדים בישראל.

המערך הלאומי לנתוני היפגעות ובטיחות ילדים (מיזם NAPIS) - מאגר 'שירות אישי לבטיחות ילדים'

1. מקור נתוני 'שירות אישי לבטיחות ילדים' הינו בתחקירים עם משפחות לילדים המאושפזים בבתי החולים לאחר היפגעות לא מכוונת. הנתונים נאספים במדגם נוחות בשבעה בתי חולים ובייחוד במחלקות הכירורגיות.
2. הנתונים מאפשרים לזהות תופעות, לחלץ סיבות, קשרים ומאפיינים ייחודיים הקשורים להיפגעות לא מכוונת של ילדים.
3. בשל מגבלות איסוף הנתונים, אין לראות במידע כמייצג את היקף תופעת ההיפגעות הלא מכוונת של ילדים בישראל ו/או את היקף האשפוזים בגין היפגעות מסוג זה.

המערך הלאומי לנתוני היפגעות ובטיחות ילדים (מיזם NAPIS) - מאגר 'תיעוד היפגעויות מהתקשורת'

1. מקור נתוני מאגר 'תיעוד היפגעויות מהתקשורת' הינו בתיעוד כתבות בעיתונות הכתובה והאינטרנטית, הארצית והמקומית, בשפות: עברית, ערבית, אנגלית ורוסית.
2. הנתונים מאפשרים לאתר ולנתח מקרי היפגעות לא מכוונת של ילדים ברמות חומרה שונות; החל ממקרי 'כמעט ונפגע' והתראות על ליקויי בטיחות ועד למקרים שהסתיימו במוות. מאחר

מטה הארגון:

טל: 03-9263130

ת.ד. 7050

פתח תקווה 4917001

office@beterem.org

מרחב צפון

zafon@beterem.org

מרחב מרכז

mercaz@beterem.org

מרחב דרום

darom@beterem.org

מרכז 'בטרם'

לחברה הערבית

arab.dep@beterem.org

למידע בנושאי בטיחות

ילדים ושרותי הארגון:

03-9263111

www.beterem.org

ונתוני התקשורת מתקבלים באופן שוטף ניתן להציג באמצעותם תמונת היפגעות עדכנית וכן להרחיב ולהשלים את המידע המתקבל מ מקורות אחרים.

3. פרסום הכתבות בתקשורת מבוצע על פי הזמינות ועל פי שיקול הדעת של מערכות העיתונים ולעיתים אינו כולל את כל הפרמטרים הנדרשים לתיעוד ההיפגעות. כמו כן, המאגר כולל רק את הכתבות אשר הכילו את מילות החיפוש אשר הוגדרו לאיתור זה. אי לכך, ייתכן שהמידע אינו מייצג את תופעת ההיפגעות הלא מכוונת של ילדים בישראל במלואה.
4. השוואות בין נתוני תמותה של ילדים כתוצאה מהיפגעות לא מכוונת המתקבלים מדיווחים בתקשורת לבין נתוני התמותה של ילדים כתוצאה מהיפגעות לא מכוונת המתקבלים מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - מצביעות על מידה רבה של התאמה בין שני המקורות (99%).

מטה הארגון:
טל: 03-9263130
ת.ד. 7050
פתח תקווה 4917001
office@beterem.org

מרחב צפון
zafon@beterem.org

מרחב מרכז
mercaz@beterem.org

מרחב דרום
darom@beterem.org

מרכז 'בטרם'
לחברה הערבית
arab.dep@beterem.org

למידע בנושאי בטיחות
ילדים ושרותי הארגון:
03-9263111
www.beterem.org

כתיבה/ריכוז התוצר:

נטלי ניר, עוזרת מחקר, ארגון 'בטרם' לבטיחות ילדים.

מועד פרסום: נובמבר 2013

